

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

Järelevalve kogemused: Sotsiaaltöötaja – inimene aitaja rollis: kompetentsid ja vaimne vastupidavus – mida personalijuht peaks teadma?

Annika Steinberg ja Ülle Sihver

Peaspetsialistid

Järelevalve talitus

SKA üldosakond

19.11.2025

Sotsiaaltöötaja mõiste

Sotsiaaltöötaja – sotsiaalhoolekandes töötav vastava erialase ettevalmistusega kõrgharidusega isik (SHS § 4 punkt 3)

Sotsiaaltöötajana võib töötada mistahes kõrgharidusega inimene, kui tal on erialane ettevalmistus.

Kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaaltöötajale esitatavad nõuded 1

- Sotsiaaltöötajana võib kohaliku omavalitsuse üksus ametisse nimetada isiku, kellele on **kutseseaduse alusel välja antud sotsiaaltöötaja kutse** või kellel on **riiklikult tunnustatud kõrgharidus sotsiaaltöös või sellele vastav kvalifikatsioon** (SHS § 16¹, jõustus 08.05.2022)
- Kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaaltöötaja ettevalmistus peab vastama SHS §s 16¹ sätestatud nõudele **hiljemalt 2026. aasta 1. juulil**

Eesmärk – pakkuda kvaliteetset, professionaalset ja asjatundlikku sotsiaaltöötaja tuge, sõltumata, millise omavalitsuse territooriumil abi vajav inimene elab.

Kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaaltöötajale esitatavad nõuded 2

SHSis sätestatud nõuetele vastavuse saavutamiseks on kaks võimalust:

- omandada rakenduslik või akadeemiline kõrgharidus sotsiaaltöö erialal
- pikaajalise töökogemuse ja täiendkoolituse olemasolul VÕTA programmi alusel kutse taotlemine (eelduseks kõrgharidus)

Kutseeksameid saab teha mitu korda aastas, protsess võtab aega üks kuni kaks kuud.

Lastekaitsetöötaja

LasteKS § 18 lg 1

Lastekaitsetöötaja on Sotsiaalkindlustusameti või kohaliku omavalitsuse üksuse ametnik, kes täidab talle käesolevas seaduses või muus õigusaktis sätestatud ülesandeid lapse õiguste ja heaolu tagamisel.

LasteKS § 18 lg 2

Lapsega töötav isik on töös või kutsetegevuses lapsega vahetult kokku puutuv isik, samuti vabatahtlikus tegevuses, asendusteenistuses teenides, tööturuteenustel osaledes või praktikandina lapsega vahetult kokku puutuv isik. Silmas peetakse neid isikuid, kelle puhul ametijuhend, seadus või töö iseloom seda eeldab. Nt otse ja vahetult lastele teenuseid osutavad mittetulundusühingud ja äriühingud (eri liiki nõustamine, vabaajaürituste korraldamise puhul isikud, kes lastega vahetult tegelevad, nagu klounid, mängujuhid jt).

Lastekaitsetöötajale esitatavad nõuded

- LasteKS § 19

lg 1 - lastekaitsetöötajal peab olema erialane ettevalmistus ja kõrgharidus.

lg 2- lastekaitsetöötaja peab hiljemalt kahe aasta möödumisel alates lastekaitsetöötajana teenistusse asumisest omandama sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele.

Kutse kehtivusaeg on viis aastat.

Lastekaitsetöötajana ja lapsega töötava isikuna töötamise piirangud

- Sätestab LasteKS § 20
- LasteKS § 20 lg 3 - kohustab piirangutest kinnipidamist kontrollima isiku töölevõtmisel või tegevusloa väljastamisel ning vähemalt kord 12 kuu jooksul.
- Asutuses peab olema paika pandud, kes neid päringuid teeb. Tööandja saab teha tasuta päringu karistusregistrile, viidates LasteKS § 20-le.
- Viies KOVis 28-st ei olnud 2024. aastal kontrollitud, kas isikul on kehtiv lastega töötamise piirang (LasteKS § 20 lg 3 rikkumine).
- 2025. aastal kahes KOVis 26-st.

Sotsiaaltöötaja kutsestandardid

- Väljatöötaja ESTA kutsekomisjoni ja kutsestandardite töörühm
- Esimesed Euroopa Kvalifikatsiooniraamistikule vastavad sotsiaaltöötaja kutsestandardid koostati 2013-2014
- 25. märtsil 2020. a kinnitas Sotsiaalhoolekande Kutsenõukogu uuendatud sotsiaaltöötaja kutsestandardid Sotsiaaltöötaja, tase 6 ja Sotsiaaltöötaja, tase 7.
- Kutse taotlemiseks ettevalmistamine (sh eneseanalüüsi koostamine) aitab oma tööd analüüsida ja ennast tööalaselt arendada.
- Kompetentside hindamine annab võimaluse võrrelda oma tööalaste teadmiste taset teiste sotsiaaltöötajatega ning saada selgust olemasolevate ja puuduvate oskuste vahel.
- Kutse saamine näitab, et kompetentsid (teadmised, oskused, kogemused ja hoiakud) vastavad sotsiaaltöötaja kutsestandardile ja et oled professionaalne sotsiaaltöötaja.

Kutse taotlemise info

- Kutse taotlemisega seotud küsimustele saab vastuse [ESTA kodulehelt](#) ja küsimuste korral kutsete koordinaatorilt Kati Välbe e-posti aadressilt kati.valbe@eswa.ee

Mida personalijuht saab teha?

Teadmiste ja oskustega töötaja, KOVi eelarves on koolitusrahad ja kutse taotlemise kulud planeeritud ja soositakse õppimist töö kõrvalt;

Korraldada aja andmine kutse taotlemiseks vajaliku dokumentatsiooni kokku panekuks.

Ühiskonna ootus sotsiaaltöötajale ja kompetentsid

Kompetents on erialases tegevuses väljenduv teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum.

Tegevusnäitajad kirjeldavad tööalast käitumist, milles väljenduvad teadmised, oskused, hoiakud, iseseisvuse ja vastutuse ulatus ning töövahendid, mis on vajalikud tööülesannete täitmiseks.

Ootused sotsiaaltöötajale:

sügav asjatundlikkus kitsal alal ehk kui sügav ja põhjalik on/peab olema spetsialiseerumine +

laialdased teadmised ja oskused sotsiaaltöö teistes valdkondades väljaspool oma eriala ning teadmisi +

interdistsiplinaarne võimekus koostööks siduserialadega (näiteks 2020. aasta koroona-eriolukord ja Ukraina sõda näitasid, et meie elu ja ka ootused sotsiaaltööle võivad muutuda üleöö)

Sotsiaaltöötaja vaimne vastupidavus

Sotsiaaltöötaja roll ja töö eripära

- Inimeste toetaja ja abistaja, probleemide lahendaja ja suunaja: igapäevane kokkupuude keeruliste probleemidega (vaesus, trauma, sõltuvused)
- Suur töö- ja emotsionaalne koormus
- Sild abivajaja ja süsteemi vahel: vastutus inimeste heaolu eest ning kohustus dokumenteerida ja täita ja tagada taasesitamise kohustus (STAR)
- Risk läbipõlemiseks ja sekundaarseks traumaks

Levinud vaimse tervise väljakutsed

- Stress ja ärevus
- Läbipõlemine (burnout)
- Kaastundeväsimus
- Depressiooni risk
- Töö- ja eraelu tasakaalu kadumine

Supervisioon kui psühhosotsiaalsete riskide maandamise meede

- Töötajate vaimne tervis ja tööheaolu on osa turvalisest ja toetavast töökeskkonnast, mille tagamine on tööandja seaduslik kohustus. Kohaliku omavalitsuse kui tööandja rollis on Teil vastutus luua tingimused, mis aitavad ennetada ja maandada psühhosotsiaalseid ohutegureid, sealhulgas tööstressi, läbipõlemist ja vaimse tervise häireid.
- **Õiguslik alus: Töötervishoiu ja tööohutuse seadus (TTOS)**
- **TTOS § 2 lg 1 sätestab**, et töötervishoid hõlmab töötaja füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu edendamist.
- **TTOS § 3 lg 2 kohaselt** ei tohi töökeskkonnas toimivad psühhosotsiaalsed tegurid ohustada töötaja elu ega tervist.
- **TTOS § 9¹ defineerib** psühhosotsiaalsed ohutegurid, mille hulka kuuluvad (<https://www.tooelu.ee/et/67/psuhhosotsiaalsed-ohutegurid>):
 - töötaja võimetele mittevastav töö,
 - pikaajaline töötamine üksinda,
 - monotoonne töö,
 - kiusamine, ahistamine,
 - halb juhtimine ja töökorraldus,
 - vägivallaohuga töö jne.

Supervisioon kui maandamismeede

Supervisioon on tööalane nõustamisprotsess, mis aitab töötajal:

- reflekteerida oma tööalaseid kogemusi,
- saada emotsionaalset tuge,
- arendada professionaalset toimetulekut keerulistes olukordades,
- ennetada läbipõlemist ja vaimse tervise langust.

Supervisioon sobib eriti hästi sotsiaalvaldkonna, hariduse ja tervishoiu töötajatele, kes puutuvad kokku keeruliste juhtumitega, emotsionaalse koormusega ja kõrge vastutusega. Tööelu portaal rõhutab, et **psühhosotsiaalsete riskide hindamine on tööohutuse lahutamatu osa** ning nende maandamiseks tuleb rakendada sobivaid meetmeid, sh supervisiooni.

Supervisioon on üks sellistest sekkumistest, mida soovitatakse rakendada süsteemselt ja regulaarselt. Näiteks [Perenõu teenus](#) pakub supervisiooni kohalike omavalitsuste sotsiaal- ja haridustöötajatele, et toetada tööalast rahulolu ja ennetada läbipõlemist.

Naabervaldade lastekaitsetöötajate ühised kovisioonid/supervisioonid – Saku VV, Kiili VV, Kehtna VV, Kohila VV, Jõgeva VV.

Riiklikud soovitusel ja praktika

Tööelu portaali ja Tööinspektsiooni soovitatavad tööandjatel:

- hinnata psühhosotsiaalseid ohutegureid riskianalüüsis,
- rakendada organisatsioonilisi ja individuaalseid sekkumisi,
- tõsta töötajate teadlikkust stressi ja vaimse tervise teemadel.

Asjakohased infoallikad:

- Tööelu portaal: Psühhosotsiaalsed ohutegurid [www.tooelu.ee]
- Riigi Teataja: Töötervishoiu ja tööohutuse seadus [www.riigiteataja.ee]
- Perenõu: Supervisioon kohalikes omavalitsustes [perenou.ee]
- ETOP: Toetav ja turvaline töökeskkond [etop.ee]

Enesejuhtimine ja enesehoid sotsiaaltöös

Sotsiaaltöötaja tööelus on iga suhtlusolukord ja inimestega kohtumine unikaalne, kordumatu, võrreldamatu. Nii suhtlemiseks kui ka olemiseks on vaja kuulata ja pidevalt kohaneda. Kuid sellest veel ei piisa.

Kliendi rollis olevate inimestega tehtava igapäevase töö kõrvalt on möödapääsmatu 1) tegeleda järjepidevalt enesehoiuga oma vaimse ja füüsilise vormi hoidmiseks,

2) osata arendada oma agentsust ehk toimevõimekust, et saavutada enesearengu suundi ja eesmärgid,

3) hoida end pidevalt reflekteerimise kaudu erksana,

4) hoiduda sekundaarse traumaatilise stressi üle pea kasvamisest ja läbipõlemise allakäigu spiraali sattumisest,

5) edendada oma säilenõtkuse strateegiad,

6) kujundada vastastikused suhted, mille juurde kuuluvad horisontaalse ekspertsuse, olevikuhetkes olemise väärtuste hindamine.

Ja muidugi on sotsiaaltöö organisatsioonidel ja nende juhtidel vaja suurt muutust, et suuta omalt poolt luua ning pakkuda organisatsioonis sobivat töökeskkonda ja toetada nende põhimõtete rakendamist.

Dagmar Narussoni artiklist „Enesejuhtimine ja enesehoid sotsiaaltöös“. Ajakiri „Sotsiaaltöö“, 15.04.2024.

Järelevalvete läbiviimise tulemused

Järelevalve eesmärk on kontrollimise kaudu aidata kaasa õigusaktide nõuetele vastava sotsiaaltöö ja lastekaitsetöö korraldamisele ning riigi poolt sotsiaalhoolekandeks eraldatud sihtotstarbeliste vahendite kasutamisele

Täisealistele sotsiaalteenuste korraldamise järelevalve

SKA lähtub täisealistele sotsiaalteenuste osutamisele hinnangu andmisel SHS §dest 14, 15, 16 ülakoma 1 ning koduteenuse ja üldhooldusteenuse osutamist reguleerivatest sätetest. Koduteenuse korraldamise selgitamisel pärimine milline on KOVide teadlikkus 01.01.2025 jõustunud sotsiaalkaitseministri määruse nr 40 „Nõuded koduteenusele“ sätete täitmise osas. Ka koduteenuse kvaliteedijuhise osas.

2025. aastal viidi läbi täisealiste sotsiaalteenuste järelevalve 18-s KOVis. Ettekirjutus tehti neljale KOVile kohustusega tagada nõuetele vastavate sotsiaaltöötajate olemasolu.

Oluline on mõista kas ja kuidas KOV ise analüüsib teenuse osutamist, ootab tagasisidet ja kavandab muutuseid.

SKA lastekaitsetöö järelevalve

- SKA haldusjärelevalve pädevus KOV lastekaitsetöö üle – LasteKS (§ 38) ja SHS (§ 157)
- SKA täidab laste heaolu tagamisel kahte kesket ülesannet:
 - 1) nõustab ta kohaliku omavalitsuse üksusi lastekaitsejuhtumite lahendamisel nende esitatud taotluste alusel;
 - 2) teostab ta haldusjärelevalvet lastekaitseseaduses ning selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmise üle, keskendudes eelkõige sellele, kas lastekaitsetöötaja on teinud ettenähtud toimingud ning järginud seaduses sätestatud tähtaegu.

Lastekaitsetöötaja isikuomaduste, käitumise, hoiakute (subjektiivsus) üle SKA järelevalvet teha ei saa. Teenistuslikku järelevalvet teostab KOV.

Järelevalve märkamised ja lastekaitsetöötaja toetamise vajadus

- Lastekaitse sisutöö kvaliteedi eeldus on usalduslik side lapse ja perega, selleks on lastekaitsetöötajal vaja **aega, tingimuste loomist lastekaitsetöö tegemiseks** (töökorralduslik küsimus), **professionaalsust** (enesetäiendamine, teaduspõhised meetodikad, kutsetunnistus, kovisioonid), **enesehoiumeetmeid** ning **tasakaalu töö- ja eraelu vahel**.
- Lastekaitsetöötajad täidavad tihti peretöötaja ülesandeid. KOVides, kus peretöötaja puudub, on märgatavalt kõrgem oht läbipõlemisele.
- Kaadrivoolavus on lastekaitsevaldkonnas kriitiline probleem. Kannatab järjepidevus ja usaldussuhe perega, teiste lastekaitsetöötajate (kui neid on) töökoormus kasvab ja uue töötaja sisseelamine nõuab täiendavat ressursi.

Kaadrivoolavuse vähendamiseks tuleb rakendada kiireid meetmeid lastekaitsetöötajate läbipõlemise ennetamiseks, pakkudes nt tasustatud tervispäevi, ühisüritusi, atraktiivset motivatsioonipaketti, psühholoogilist tuge ja supervisioonide, kovisioonide võimalust.

Järelevalve märkamised ja lastekaitsetöötaja toetamise vajadus

- Ülekoormus takistab täita kõiki seadusest tulenevaid nõudeid. Seetõttu tuleb maksta lõivu peamiselt ennetustöö pealt, millega ei jõuta piisavalt tegeleda.
- Riigieelarveline meede: „Vaimse tervise teenuse osutamine kohalikele omavalitsustele“, on võimalik tagada vaimse tervise teenused ka töötajatele.
- Konkurentsivõimeline palk, mainekujundus. Ületundide tasustamise võimalus rahas, mitte vaid vabas ajas, kuna see ei ole kõigile motiveeriv ega sobiv. 84,5 % vastanud lastekaitsetöötajatest leidis, et madal palk ja lastekaitse valdkonna halb maine takistavad igapäevast tööd lastekaitsejuhtumitega. (brand manual lõppraport, 2025)
- Toetav, rahulik, turvaline ja lastekaitsetööd väärtustav töökeskkond. Töövõitude tähistamine.

„Kaadrid otsustavad kõik“ – hoiame töötajad

- Töökuulutuse **selge sõnum**, et milliseid oskusi ja isiksuseomadusi oodatakse ning mis hüvesid töö pakub.
- Värbamisprotsessi läbimõtlemine.
- **Selged** tööjuhendid ja vajalikud töövahendid. KOV on hinnanud teenuse mahtu ja lisatöötajate vajadust ning viinud läbi vajalikud värbamised.
- Paikkonnas **konkurentsivõimeline töötasu** ja näiteks paindlik tööaeg, täienduskoolitused, kutsealane nõustamine jms.
- Julgustada töötajaid andma **tagasisidet** ja jagama oma mõtteid ja ideid. Ja vastupidi ka - anda konstruktiivset tagasisidet nende töö kohta.
- **Positiivne** tööõhkkond, muuhulgas **märgata ja tunnustada** töötajate panust.

Stressi juhtimine: Aidata töötajatel toime tulla tööalase stressiga. See võib hõlmata juhendamist, nõustamist, lõõgastumistehnikate ja tervislike eluviiside edendamist.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Aitäh koostöö eest !

Annika Steinberg ja Ülle Sihver

annika.steinberg@sotsiaalkindlustusamet.ee; ulle.sihver@sotsiaalkindlustusamet.ee